

The article deals with legal problems of combating crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person and emphasizes the importance of modern ways of their solution which will allow to conduct non-public investigatory actions and will guarantee protection of the main rights and freedoms of an individual and citizen in Ukraine.

Therewith strengthening of the criminal responsibility for the crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person will assist in combating crimes in practical terms and will reduce the amount of appellate complaints.

Keywords: *crime, regulatory legal act, investigative action, sexual freedom, sexual integrity.*

УДК 343.85

А. В. НАСТЕНКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПИТАННЯ ВИЯВЛЕННЯ І РОЗСЛІДУВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ БОЗ МВС УКРАЇНИ ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У результаті проведеного аналізу наукової літератури встановлено недостатню теоретичну і практичну розробленість питання виявлення та розслідування підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин. Це, у свою чергу, свідчить про необхідність системного дослідження теоретичного генезису, правового регулювання, організації і тактики виявлення і розслідування вказаними підрозділами одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин, а також особливостей внутрішньої і зовнішньої взаємодії під час указанного процесу.

Ключові слова: *підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю, земельні відносини, виявлення, розслідування, протидія.*

До 2013 року у кримінальному законодавстві вживався термін «давання або одержання хабара», однак у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18.04.2013 № 221-VII до деяких нормативних актів внесено зміни. Зокрема, ст. 368 Кримінального кодексу (далі – КК) України було подано у новій редакції: «прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою». Таким чином термін «хабар» замінено словами «неправомірна вигода».

Аналіз результатів анкетування працівників підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю (БОЗ) МВС України показав, що 76 % респондентів визначили найбільш складною формою корупції - одержання неправомірної вигоди службовою особою. Зважаючи на це, виникає необхідність детального розгляду цього питання в контексті нашої статті.

Питання виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин вже ставали предметом дослідження фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), криміналістики та кримінального процесу – С. В. Андрусенка, В. П. Захарова, В. Д. Пчолкіна, М. С. Рябченка, М. В. Стацака, О. С. Тарасенка, О. Ю. Татарова, В. В. Шендрика, О. О. Юхна та ін. Проте, враховуючи зміни у кримінальному процесуальному законодавстві, а також вимоги сьогодення, зроблено умовивід про те, що обране питання є актуальним та потребує уваги.

Митою цієї роботи є дослідження стану наукової розробленості питання виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин.

Вивчення теоретично-емпіричного матеріалу свідчить про те, що генезис питання виявлення і розслідування підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю МВС України одержання

неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин розпочався у радянський період. Підтвердженням цього є те, що окремі аспекти одержання неправомірної вигоди службовими особами були об'єктом уваги радянських фахівців у сфері ОРД В. М. Антонова, Ю. Б. Ареф'єва, Б. В. Бойцова, Г. Т. Кабанова, Н. А. Комяка, С. І. Кравецького, К. С. Павлищева, Ю. В. Приходько, Н. І. Семашко, В. М. Суслора, Є. В. Шипилова, С. А. Шишкової та ін.

Серед публікацій перелічених авторів слід виокремити навчальний посібник «Оперативно-розшукові заходи по боротьбі з доходами, отриманими злочинним шляхом» (автор Г. Т. Кабанов), в якому досліджена оперативно-тактична характеристика доходів, отриманих злочинним шляхом, визначені заходи щодо їх виявлення, а також надана система оперативно-розшукових заходів щодо виявлення та викриття осіб, які живуть за рахунок доходів, одержаних злочинним шляхом. Крім того, у згаданому навчальному посібнику визначено значення та задачі ОВС щодо протидії отриманню таких доходів [1].

До одного зі здобутків посібника «Попередження та розкриття розкрадань та хабарництва на об'єктах охорони здоров'я» (автори В. М. Антонов, Ю. Б. Ареф'єв, С. І. Кравець, Є. В. Шипілов) слід віднести дослідження особливостей боротьби з антисоціальним явищем одержанням неправомірної вигоди в організаціях, підприємствах і установах державної форми власності. Так, у цьому посібнику розглянуто: 1) тактику виявлення, попередження і викриття фактів одержання неправомірної вигоди в системі охорони здоров'я; 2) обставини, які сприяють учиненню одержання неправомірної вигоди; 3) джерела отримання інформації про факти одержання неправомірної вигоди; 4) заходи щодо попередження одержання неправомірної вигоди в системі охорони здоров'я [2].

Однак з плином часу роботи вказаних радянських фахівців втратили свою актуальність у зв'язку зі зміною законодавства, реорганізацією структури МВС та стрімкого розвитку суспільства.

Беручи до уваги предмет дослідження, вважаємо за доцільне далі зосередити свою увагу на сучасних дисертаційних дослідженнях тих фахівців у сфері ОРД, які присвятили свої роботи тематиці виявлення, попередження і розслідування хабарництва в різних сферах економіки. Серед них, на наш погляд, слід виділити наукові праці В. С. Гаркуши, Т. С. Демедюка, П. Т. Дорошенка, Д. В. Волкова, В. В. Коряка,

М. М. Перепелиці, Г. О. Пушкарьова, О. Ю. Секереша, С. А. Сумського, М. С. Удовика та ін.

Водночас у названих роботах не ставилися задачі з удосконалення напрямів виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовими особами у земельній сфері.

Аналіз фахової літератури свідчить про те, що на монографічному рівні досі залишилось не дослідженим питання одержання неправомірної вигоди службовими особами.

У той же час на тематику виявлення та розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин існує велика кількість фахових публікацій, тез доповідей та методичних рекомендацій. Зокрема вказану проблематику розглядали у своїх працях такі фахівці: І. О. Базилук, Л. С. Белік, Т. С. Демедюк, О. Ф. Дементьєв, О. Ф. Долженков, Є. О. Железов, А. М. Кислий, В. В. Коряк, Ю. Ю. Орлов, С. О. Павленко, С. І. Пічкуренко, Г. В. Прокопович, Г. В. Сальков, Г. С. Севрюкова, Л. П. Скалозуб, О. В. Скрипник, В. М. Троян, С. В. Чичирко, В. М. Шаласєв, О. В. Шевченко та ін. Їхні публікації можна поділити на групи залежно від предмета дослідження. Так, до першої групи відносяться публікації науковців, котрі досліджували особливості оперативної розробки осіб, які готуються вчинити одержання незаконної вигоди – Л. С. Беліка, Т. С. Демедюка, О. М. Іванова, Б. С. Нанкіна, Ю. Ю. Орлова, С. О. Павленка, Г. Р. Прокоповича, Г. В. Салькова, Г. С. Севрюкова, І. В. Сервецького, О. В. Скрипника, В. М. Шаласєва, О. В. Шевченко. Однак напроцьовування вказаних вчених не розкривають особливостей документування підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю одержання неправомірної вигоди у земельній сфері в сучасних умовах.

У другу групу входять публікації науковців, котрі вивчали питання отримання і використання первинної оперативно-розшукової інформації про одержання незаконної вигоди службовими особами – Т. С. Демедюка, О. Ф. Долженкова, В. В. Коряка, М. А. Кулюка, Г. В. Проскурняка, О. Ю. Секереша, С. В. Чичирка. На жаль, вказані науковці залишили не дослідженими проблеми, пов'язані з протидією одержанню неправомірної вигоди службовими особами у земельній сфері.

Третю групу складають фахівці, які присвятили увагу вивченню корупції, – І. О. Базилук, В. В. Нонік, С. І. Пічкуренко, Л. П. Скалозуб,

М. С. Удовик. Перелічені науковці розглядали явище корупції у загальному значенні та особливості тих корупційних діянь, за які передбачено адміністративне покарання, однак не досліджувалось діяння, які носять ознаки кримінальної корупції, а саме одержання неправомірної вигоди службовою особою у земельній сфері.

До останньої, – четвертої групи увійшли науковці, які досліджували питання застосування засобів ОРД у процесі протидії одержанню неправомірної вигоди, – А. М. Кислий, В. В. Коряк, Г. В. Мельниченко, С. О. Павленко, Г. С. Севрюкова, С. А. Сумський, В. М. Шалаєв. Проте вчені цієї групи не приділяли уваги особливостям протидії одержанню неправомірної вигоди службовою особою у земельній сфері.

Принагідно зазначимо, що тематику одержання неправомірної вигоди досліджували не тільки фахівці у сфері ОРД, але і вчені інших галузей права, зокрема кримінального права, криміналістики, кримінології та кримінального процесу. Далі пропонуємо розглянути кожну групу окремо.

До першої групи ми відносимо вчених-юристів, які розглядали явище одержання неправомірної вигоди з точки зору кримінального права, зокрема це такі вчені, як О. І. Альошина, А. В. Байлов, О. О. Кашкаров, О. В. Кришевич, Л. Ю. Маньковська, Д. Г. Михайленко, Л. О. Мостепанюк, К. В. Горобець, Д. А. Третяков, А. С. Шалиганова та ін. Однак вказані науковці досліджували у своїх працях лише предмет злочину, передбачений ст. 368 КК України «Одержання хабара» у старій редакції, його кваліфікаційні ознаки, особливості складу злочину та ін. Проте у зв'язку з набуттям чинності нової редакції ст. 368 Кримінального кодексу України їх напрацювання в основному втратили наукову актуальність.

Друга група науковців вивчали особливості розслідування одержання неправомірної вигоди з точки зору кримінального процесу за КПК України, який діяв до 20.11.2012, а саме це публікації В. С. Благодира, В. Л. Давиденка, В. М. Ліщенко, А. О. Ляша, О. В. Приходько, Г. О. Пушкарьова, В. М. Трепака та ін. Проте сучасна законодавча база зазнала кардинальних змін, у зв'язку з чим питання, пов'язані з особливостями розслідування фактів одержання неправомірної вигоди службовими особами в сучасних умовах ще є недостатньо дослідженими, зокрема у сфері земельних відносин.

Третю групу складають роботи науковців-криміналістів, які розглядали у своїх працях тематику протидії одержанню та даванню неправомірної вигоди, серед яких П. Т. Дорошенко, І. О. Звенигородський, Я. Є. Мишков, А. М. Тимчишин, В. М. Трепак, А. С. Рожков, С. В. Чичирко, В. В. Шаль та ін. У працях перелічених науковців досліджувались питання: 1) криміналістичної характеристики одержання неправомірної вигоди; 2) характеристики особи, яка одержує неправомірну вигоду; 3) тактичних операцій під час розслідування одержання неправомірної вигоди. На жаль, в роботах зазначених науковців не приділено уваги проблемам протидії підрозділами БОЗ одержання неправомірної вигоди службовою особою в умовах теперішнього часу з урахуванням змін, які відбулися у 2012 році.

До четвертої групи належать публікації вчених у сфері кримінології, які вивчали окремі аспекти питання протидії одержанню неправомірної вигоди, серед яких Л. С. Белік, О. О. Дудоров, В. В. Пінчук, О. І. Романова, І. О. Томчук, Н. Є. Філіпенко, С. В. Харченко та інші.

Однак ці напрацювання вже не відповідають вимогам сьогодення у зв'язку з рядом об'єктивних (зміни у кримінальному процесуальному законодавстві) та суб'єктивних (зміна стереотипів населення та відношення до ОВС) причин.

Також варто приділити увагу роботам закордонних науковців, які розробляли тематику протидії одержання неправомірної вигоди та з позицій різних галузей права досліджували це антисоціальне явище. Серед них Е. В. Абдуліна, Д. Ю. Босак, Н. Н. Бухаров, А. П. Воробйов, А. В. Грошев, Н. В. Гущева, А. А. Дмитриєва, В. Н. Карагодин, Н. Н. Китаєв, Ю. Ю. Княз, В. Н. Крюков, Л. В. Лобанова, О. В. Лужнова, А. Я. Малигін, А. Ш. Маликова, А. А. Майдигов, А. С. Підвальний, І. М. Сичинова, А. Ю. Смирнов, М. А. Трухін, Х. А. Умаров, Т. В. Філатова, Д. А. Хохлов, Е. В. Христиніна, Р. В. Чупахін, В. А. Широков, П. В. Яні та ін. Напрацювання закордонних вчених свідчать про існування глобальної проблеми, яка не має кордонів, – розповсюдження фактів одержання неправомірної вигоди. На жаль, ми не можемо в повній мірі опиратися на ці наукові праці у зв'язку з різним національним законодавством, менталітетом населення, соціально-економічним становищем тощо.

Принагідно зазначимо, що проведений нами аналіз теоретичного матеріалу свідчить

про те, що в Україні питанню щодо протидії злочинам у сфері земельних відносин ОВС України присвячені нечисленні дисертаційні дослідження вчених у сфері ОРД, зокрема це роботи С. В. Андрусенка [3], М. С. Рябченка [4] та О. С. Тарасенка [5].

Аналіз змісту дисертацій вказаних авторів свідчить про те, що вони, по-перше, базувалися на законодавстві, яке сьогодні зазнало кардинальних змін. По-друге, предметом їхніх розробок не було одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин. У зв'язку з цим можемо констатувати, що в дисертаціях С. В. Андрусенка, М. С. Рябченка та О. С. Тарасенка обрана нами тематика не досліджувалася.

Аналіз викладеного матеріалу свідчить про недостатню теоретичну і практичну розробле-

ність питання виявлення та розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин. Це, у свою чергу, свідчить про необхідність системного дослідження за таким напрямом: 1) теоретичний генезис питання виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин; 2) загальна характеристика одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин; 3) напрямки вдосконалення організації і тактики виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин.

Список використаних джерел

1. Кабанов Г. Т. Оперативно-розыскные меры борьбы с нетрудовыми доходами : учеб. пособие / Г. Т. Кабанов. – Минск : МнВШ МВД СССР, 1988. – 84 с.
2. Предупреждение и раскрытие хищений и взяточничества на объектах здравоохранения : учеб. пособие / В. М. Антонов, Ю. Б. Арефьев, С. И. Кравец, Е. В. Шипилов. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1988. – 81 с.
3. Андрусенко С. В. Виявлення та розслідування злочинів у сфері земельних відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Андрусенко Сергій Володимирович. – Л., 2012. – 20 с.
4. Рябченко М. С. Попередження та розкриття злочинів у сфері земельних відносин підрозділами державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Рябченко Микола Станіславович. – Д., 2012. – 20 с.
5. Тарасенко О. С. Протидія злочинам у сфері земельних відносин (оперативно-розшукові засади) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Тарасенко Олег Сергійович. – К., 2011. – 19 с.

Надійшла до редколегії 05.11.2013

НАСТЕНКО А. В. СОСТОЯНИЕ НАУЧНОЙ РАЗРАБОТКИ ВОПРОСА ВЫЯВЛЕНИЯ И РАССЛЕДОВАНИЯ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯМИ ПО БОРЬБЕ С ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТЬЮ МВД УКРАИНЫ ПОЛУЧЕНИЯ НЕПРАВОМЕРНОЙ ВЫГОДЫ СЛУЖЕБНЫМ ЛИЦОМ В СФЕРЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ

В результате проведенного анализа научной литературы установлена недостаточная теоретическая и практическая разработанность вопроса выявления и расследования подразделениями по борьбе с организованной преступностью МВД Украины получения неправомерной выгоды служебным лицом в сфере земельных отношений. Это, в свою очередь, свидетельствует о необходимости системного исследования теоретического генезиса, правового регулирования, организации и тактики выявления и расследования указанными подразделениями получения неправомерной выгоды служебным лицом в сфере земельных отношений, а также особенностей внутреннего и внешнего взаимодействия во время указанного процесса.

Ключевые слова: подразделения, земельные отношения, выявления, расследования, противодействие.

NASTENKO A. V. SCIENTIFIC GENESIS OF DETECTION AND INVESTIGATION OF ILLEGAL BENEFIT RECEIPT BY OFFICIAL PERSON IN THE FIELD OF THE LAND RELATIONS BY THE DIVISIONS COMBATING ORGANIZED CRIME WITHIN THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

Scientific literature analysis conducted in the article states the insufficient theoretical and practical study of detection and investigation of illegal benefit receipt by official person in the field of the land relations by the divisions combating organized crime within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. It proves the necessity of systematic research of theoretical genesis, legal regulation, organization and tactic of detection and investigation by the mentioned divisions of illegal benefit

receipt by an official person in the field of the land relations. Furthermore features of internal and external co-operation, during the indicated process should be studied.

Methods: comparative and legalistically logical. **The relevance of the research** is determined by the insufficient scientific research of detection and investigation of illegal benefit receipt by official person in the field of the land relations by the divisions combating organized crime within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. **The results of the research:** an analysis and comparison of the scientists' researches from various areas of law. **The field of the implementation:** operative and search activity, criminal procedure, criminalistics. Practical value of the reserch: some provisions of article can be used in the preparation of amendments to the procedural criminal law, writing monographs or educational and methodical manuals. **The conclusions:** the analysis proves a lack of theoretical and practical elaboration of issues of detection and investigation of illegal benefit receipt by official person in the field of the land relations by the divisions combating organized crime within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine at monographic level.

Keywords: *divisions combating organized crime, land relations, detection, investigation, counteraction.*

УДК 351.713(477)

О. В. ОНИШКО,

кандидат юридичних наук,

науковий співробітник науково-дослідного центру з проблем оподаткування

Національного університету ДПС України

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Розглянуто зміст і структуру механізму правового регулювання як теоретико-практичну основу розбудови механізму регулювання податкових правовідносин. Акцентовано увагу на необхідності формування органічної єдності оперативно-розшукових, податково-перевірочних і кримінально-процесуальних дій у межах податкового розслідування для виявлення і протидії податковим правопорушенням.

Ключові слова: *правовий вплив, правове регулювання, механізм правового регулювання, податкові правовідносини, податкове розслідування, контрольньо-перевірочна діяльність, оперативно-розшукова діяльність.*

У правовій системі України проблемі правового регулювання суспільних відносин з метою «їхнього впорядкування, охорони, розвитку відповідно до вимог певного соціального ладу, який здійснюється за допомогою правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів тощо)» [1, с. 289] відведено особливе місце. Ефективністю розв'язання цієї проблеми, врешті-решт, і визначає якість розбудови України як правової демократичної держави.

При цьому слід відмітити, що існує думка про необхідність розмежування понять «правовий вплив» і «правове регулювання». Виходячи вже із загальноприйнятого значення, що пропонує нам Тлумачний словник української мови для термінів «вплив» (дія, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета, тиск, діяння) [2, с. 382]

та «регулювати» (впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі) [3, с. 108], можна знайти підстави для подібного розмежування. В той же час очевидне й інше. В обох випадках мова йде про дію, а уточнення, що вплив та регулювання є правовими, на нашу думку, це констатація того, що дія має відбуватися за допомогою правових засобів, в межах правового поля.

В наукових публікаціях в основу розмежування понять «правовий вплив» і «правове регулювання» вкладають не їх етимологічний зміст, а момент правового регулювання, власне його початковий та кінцевий етапи. В першому випадку відносини вважають врегульованими з моменту набуття чинності того чи іншого нормативного акта, а в другому – з настанням юридичного факту, коли суб'єкти набувають